

Grote waternavel onder controle?

Grote waternavel heeft de illustere eer de bekendste plaagplant voor de Nederlandse waterbeheerder te zijn. Hoe staat het nu met het voorkómen en de bestrijding? Zien we een af- of toename van de soort? En wat leveren de verschillende bestrijdingsstrategieën van de waterschappen op?

Waternavel werd in 1994 voor het eerst gezien in Nederlands water. In de in 2000 verschenen brochure van STOWA, *De grote waternavel. Voorkómen is beter dan bestrijden*, werd de vrees geuit dat “de plant zich zal handhaven en zich verder zal verspreiden.” Eind 2015 is die vrees terecht gebleken. Vrijwel elk waterschap moet de soort bestrijden.

Voorkomen

Zoals voor alle plaagsoorten is de eerste strategie het voorkómen van de introductie van plaagsoorten. Voor grote waternavel geldt een wettelijk verbod voor handel en bezit. Daarnaast werden mensen geïnformeerd over de risico's van het weggooien van vijverafval in de sloot (campagne *Geen exoot in de sloot*). Daarmee is het probleem helaas nog niet onder controle. Via waterstromen en het uitgroeien van oude besmettingen bleef de grote waternavel zich verspreiden en uitbreiden. Bestrijding bleef noodzakelijk.

Bestrijdingsstrategieën.

Waterschappen gebruikten afgelopen jaren verschillende bestrijdingsstrategieën. De effecten daarvan zijn min of

meer in beeld. Alle waterschappen bestrijden grote waternavel in het hoofdwatersysteem, maar voor water in beheer bij derden zijn grofweg drie strategieën in gebruik:

1. De onderhoudsplichtige bestrijdt zelf, het waterschap controleert;
2. Het waterschap werkt samen met andere beheerders of vrijwilligers;
3. Het waterschap bestrijdt en voert af zonder kosten te verhalen (faciliteert)

Een aantal waterschappen lichten in dit artikel hun strategie en het effect ervan toe:

Strategie 1:

De onderhoudsplichtige bestrijdt zelf, het waterschap controleert.

Wetterkip Fryslân

Het Wetterskip bestrijdt tot op heden alleen de overlast veroorzakende waterplanten in hoofdwatgangen. Consequentie is dat de onderhoudsplichtigen de soorten uit de schouwwatgangen en overige wateren moeten verwijderen. Doen zij dat onvoldoende, dan zorgen de stroomopwaarts gelegen wateren voor aanvoer van nieuwe waternavelfragmenten naar de hoofdwatgangen.

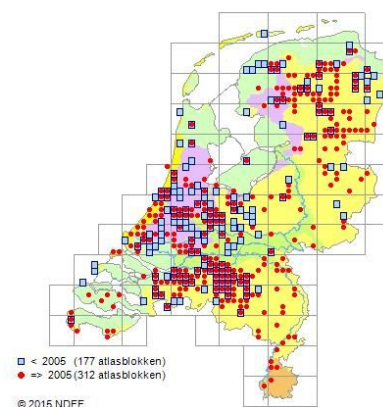
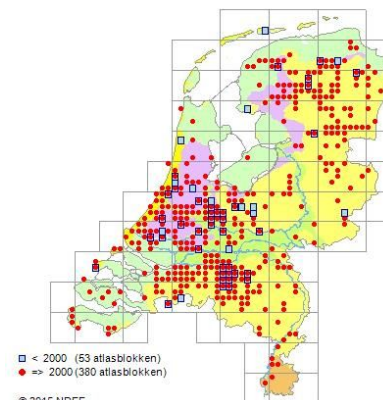
De manier van schonen door derden is ook niet gericht op het volledig verwijderen van de planten en resten. Er wordt gewone maaiapparatuur gebruikt en vaak is er geen sprake van nacontrole. Voor het waterschap is het dan dwelen

met de kraan open.

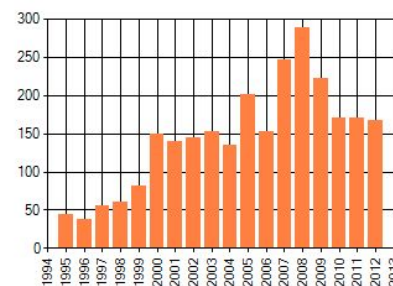
Waterschap Brabantse Delta

Bij Waterschap Brabantse Delta is beleidsmatig gekozen voor een Brabant brede aanpak bij de bestrijding van invasieve waterplanten. In principe hebben de Convenantsoorten de hoogste prioriteit. De Brabantse waterschappen stelden voor deze soorten soortprotocollen en werkinstructies op met de meest noodzakelijke info over de soort en de bestrijding ervan. De buitendienst werkt volgens deze werkinstructies en verstrekt ze op aanvraag aan de belangrijke partners zoals gemeentes en terreinbeheerders en aannemers. Op deze manier bestrijden zij convenantsoorten in het beheergebied op een goede wijze.

Het is echter geen garantie dat het dan vanzelf goed gaat. Gemeentes en terreinbeheerders besteden de bestrijding vaak uit. Intern is de keuze gemaakt om alleen nauwer samen te werken bij de bestrijding, als ‘besmette’ wateren in open verbinding staan met wateren in beheer bij het waterschap. Hierdoor heeft het waterschap minder zicht op hoe de afzonderlijke bestrijding van de soorten door gemeentes en terreinbeheerders verloopt. Richting particularien is momenteel geen actieve communicatie. Toch lijkt de kans op succesvolle bestrijding groter wanneer de meest lastige plaagsoorten samen worden bestreden.

Verspreiding grote waternavel. Bovenste kaartje splitsjaar 2000, onderste splitsjaar 2005. De kaartjes laten zien dat er sinds 2005 wat resultaat is behaald met de bestrijding

Trendgrafiek grote waternavel in de periode 1994 - 2013

Bron: verspreidingsatlas.nl

Grote waternavel onder controle?

Een goede communicatie en het maken van goede afspraken zijn erg belangrijk voor een succesvolle bestrijding. Voor zover deze gemaakt kunnen worden blijkt de praktijk echter vaak erg weerbarstig.

Strategie 2:

Het waterschap werkt samen met andere beheerders of vrijwilligers.

Waterschap Vallei en Veluwe

In het beheersgebied van Waterschap Vallei en Veluwe zijn vrijwilligersgroepen actief. De meeste houden zich bezig met het onderhoud aan de beken en sprengen in het gebied, maar er is ook een groep, onder leiding van Ruud Lorwa, die actief de grote waternavel bestrijdt in de Papegaaiabeek. Vanuit zijn activiteiten voor de KNNV en dorpsraad van Wenum-Wiesel is hij betrokken geraakt bij de bestrijding.

In het groeiseizoen loopt hij samen met de vrijwilligers door de beek om de plant handmatig te verwijderen. Dit doet de groep elke vier weken en altijd vinden zij wel ergens een plukje waternavel. Ondanks dat blijven ze gemotiveerd.

De papegaaiabeek komt uit in de Grift. Deze Grift is op veel trajecten ecologisch ingericht binnen de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water. Het is een schrikbeeld voor iedereen dat de grote waternavel zich weet te vestigen en te verspreiden in de Grift.

Strategie 3:

Het waterschap bestrijdt en voert af zonder kosten te verhalen.

Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK)

In de periode 2007 tot 2009 is HHSK zich fors gaan inspannen om de grote waternavel binnen het beheersgebied zo goed mogelijk te verwijderen. Daarvoor werden alle hoofd- en overige watergangen in het gebied gecontroleerd op de aanwezigheid van de plant. Waar het grote hoeveelheden betrof werd de waternavel eerst machinaal verwijderd. Medewerkers van het hoogheemraadschap verwijderen daarna de achtergebleven plantenresten handmatig uit de oevers. Elke twee weken gaat de medewerker terug voor controle en haalt eventuele restanten weg.

Om de waterwegen schoon te houden worden sindsdien alle locaties geïnspecteerd waar grote waternavel is verwijderd of waar een grote trefkans is. Zo worden nieuwe groeiplaatsen snel ontdekt en aangepakt. Deze grondige aanpak heeft inmiddels vruchten afgeworpen. De overlast en de kosten zijn in de afgelopen jaren gedaald van ca €130.000,- (2009) naar bijna nul (2015). Een resultaat waar het hoogheemraadschap erg blij mee is.

Waterschap Hollandse Delta (WSHD)

Sinds 2008 ervaart waterschap Hollandse Delta problemen met de grote waternavel. In de omgeving van Brielle werd in bijna tachtig kilometer watergang grote waternavel aangetroffen. Op andere locaties was de besmetting gelukkig gering.

De eerste stap werd gezet door

de buitendienst bekend te maken met de soort. Daarna brachten zij alle besmette locaties in kaart. Een aannemer werd ingezet voor de grote dichtgegroeide locaties. Daarnaast bestreden twee ZZP-ers de plant handmatig. Daarbij liepen zij de besmette locaties na om eventuele restanten te verwijderen.

Voor het daaropvolgende jaar werd de monitoring in drie aandachtsgebieden verdeeld:

- A) bekend besmet gebied
- B) voorheen besmet gebied
- C) niet waargenomen.

A locaties die bij nacontroles schoon bleken verhuisde naar B. Deze methode heeft vruchten afgeworpen. In 2008 kostte de bestrijding €118.000,-. Het bedrag daalde naar € 6.000,- in 2010 en na een eenmalige piek in 2011 volgden slechts incidentele vondsten. In 2014 is de grote waternavel niet meer aangetroffen.

Conclusie

Onze voorzichtige conclusie is dat bestrijden alleen lukt als alle mogelijke bronnen aangepakt worden. Daarvoor moet meerdere jaren intensief en zorgvuldig bestreden worden. Daarna dalen de bestrijdingskosten flink.

Of we met samenwerking hetzelfde resultaat behalen als met faciliteren is de vraag. Daarom zijn we erg benieuwd naar de ervaring van andere waterschappen.

Schouwsloot met waternavel

Bron: Wetterskip Fryslân

“De overlast en de kosten zijn in de afgelopen jaren gedaald van ca €130.000,- (2009) naar bijna nul (2015).”